

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

TEISĖS INSTITUTAS

Neringa Joneliūnaitė

**KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĖS TAIKYMO
PROBLEMOS**

Teisės magistro darbas
Teisės vientisųjų studijų programa

Vadovas: Dr. J. Grigienė

Apginta:

Direktorius doc.dr. Stasys Šedbaras 2008 06 __ d.

KAUNAS 2008

Turinys

1. ĮVADAS	3
2. KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĖS SAMPRATA	4
2.2. KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĖS TRŪKUMAI	5
2.3. KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĖS PRIVALUMAI.....	6
2.4. KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO ĮFORMINIMAS	8
3. PROBLEMINĖS IR TAISYTIŅOS LIETUVOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS REGLAMENTUOJANČIOS KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĘ	9
3.1. RIBOTO KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO NUSTATYMO GALIMYBĖS	13
3.2. BENDROVĖS ATSTOVAS PAGAL KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĘ.....	16
3.3. VEIKSMAI KURIEMS GALI BŪTI NUSTATYTAS KIEKYBINIS ATSTOVAVIMAS	17
4. KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLĖS REGLAMENTAVIMAS KITOSE EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE NARĖSE	19
5. SIŪLOMI LIETUVOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ, SUSIJUSIŲ SU KIEKYBINIO ATSTOVAVIMO TAISYKLE, PAKEITIMAI	22
6. IŠVADOS	26
7. SUMMARY	27
8. LITERATŪROS SĄRAŠAS	29

1. Įvadas

Kiekybinis atstovavimas – gana naujas institutas Lietuvos Respublikos teisėje. Kiekybinio atstovavimo taisyklė reglamentuojama nuo Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso įsigaliojimo¹, o galimybė raliai ją panaudoti praktikoje atsirado nuo Juridinių asmenų registro² veiklos pradžios.

Kiekybinio atstovavimo taisyklė yra aktuali visiems privatiems juridiniams asmenims ir nuo tinkamo šios taisyklės reglamentavimo ir praktinio pritaikomumo priklauso privačių juridinių asmenų sudaromų sandorių galiojimas bei sąžiningų trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga, kadangi ši taisyklė yra tiesiogiai susijusi su *ultra vires* doktrina. Taigi, šiame darbe analizuojamos kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimo ir jos praktinio pritaikymo problemos Lietuvos bendrovių teisėje.

Kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimas Civiliniame kodekse ir Akcinių bendrovių įstatyme³ yra gana siauras. Todėl šio darbo tikslai yra tokie: išsiaiškinti kaip kiekybinio atstovavimo taisyklė turėtų būti aiškinama; ir ką apskirtai reiškia taisyklė, kad esant tinkamai nustatytam ir išviešintam kiekybiniam atstovavimui netaikoma nuostata, kad sandoriai sudaryti privačiojo juridinio asmens valdymo organų pažeidžiant savo kompetenciją, sukelia prievolės juridiniam asmeniui; be to svarbu suprasti kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo teisinius padarinius.

Šiame darbe taip pat atliekama kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimo kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse palyginamoji analizė. Kartu pateikiami pasiūlymai dėl atitinkamų kiekybinio atstovavimo taisyklę reglamentuojančių Lietuvos teisės aktų nuostatų pakeitimų, tokiu būdu jas labiau pritaikant Europos Sąjungos valstybėse narėse susiklosčiusiai praktikai.

Šiame darbe apsiribojama kiekybinio atstovavimo taisyklės nustatymo, taikymo ir reglamentavimo problematikos analize Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių uždarosioms akcinėms bendrovėms bei akcinėms bendrovėms.

---

¹ LR Civilinis kodeksas, Žin. (2000, Nr. 74-2262).

² Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo, LR Vyriausybės nutarimas, Žin. (2003, Nr. 107-4810).

³ LR Akcinių bendrovių įstatymas, Žin. (2000, Nr. 64-1914).

2. Kiekybinio atstovavimo taisyklės samprata

„Kiekybinis atstovavimas“ plačiaja prasme suprantamas kaip taisyklė nustatanti, kad teisinius veiksmus privataus juridinio asmens vardu turi teise atlikti tik du ar daugiau kartu veikiančių asmenų.⁴ Nuo tinkamo kiekybinio atstovavimo taisyklės teisinio reglamentavimo ir praktinio pritaikymo priklauso privačių juridinių asmenų sudaromų sandorių galiojimas ir sąžiningų trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga.

Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.81 straipsnyje nurodyta, kad „juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir juridinių asmenų steigimo dokumentus.“⁵ Juridinio asmens valdymo organui yra pavestos dvejopos funkcijos: vidinė – juridinio asmens valdymas; ir išorinė – juridinio asmens atstovavimas santykiuose su trečiaisiais asmenimis.⁶ Paprastai juridinio asmens vadovas yra jo atstovas ir juridinio asmens vardu sudaro sandorius. Tačiau yra ir kitokia galimybė: bendrovėje gali būti nustatomas kiekybinis atstovavimas, t.y. juridinio asmens steigimo dokumentuose gali būti nurodoma galimybė sandorius juridinio asmens vardu sudaryti tik keletui asmenų kartu.

Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje nurodyti tokie kiekybinio atstovavimo variantai: „keli valdymo organo nariai kartu ar valdymo organo narys ir atstovas kartu“ (pvz.: bendrovės vadovas ir prokūristas), „ar valdymo organo narys ir kito organo narys kartu“ (pvz.: bendrovės vadovas ir valdybos narys), „ar valdymo organo narys ir dalyvis kartu“ (pvz.: bendrovės vadovas ir vienintelis bendrovės akcininkas).⁷

„Kitaip tariant, įmonės įstatuose gali būti nustatyta, kad įmonei atstovauja ne vienas asmuo, kuriam tokia teisė suteikta įstatymų (pvz.: pagal Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas įmonei ūkiniuose santykiuose atstovauja jos vadovas), bet keletas asmenų kartu.“⁸ Tai reiškia:

„Jeigu kiekybinis atstovavimas yra numatytas steigimo dokumentuose, nurodytuose juridinių asmenų registre, kaip reikalaujama CK 2.66 straipsnio 7 punkte, ir paskelbta, kaip nurodyta CK 2.72 straipsnio 1 dalyje, sandoris, kurį juridinio asmens vardu sudarė tik

---

⁴ Dr. Andrius Smaliukas, Yvonne Goldammer, „Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos“, *Justitia* (2007, Nr. 3 (65)), p. 2.

⁵ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.81 str. 1d.

⁶ Valentinas Mikelėnas ir kiti, *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys*, (Vilnius: Justitia, 2002), p. 183.

⁷ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

⁸ Vaidotas Dauskurdas, „Dvi galvos – geriau nei viena. Kiekybinio atstovavimo privalumai ir trukumai“, *Juristas* (2004, Nr. 3), p. 14.

*vienas iš asmenų, turinčių teisę jį sudaryti, nesukurs prievolių juridiniam asmeniui tol, kol valios neišreiškė antras asmuo.*⁹

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras įtvirtina vieną labai svarbią nuostatą susijusią su kiekybinio atstovavimo taisykle: „kiekybinis atstovavimas turi būti tik absoliutus, jis negali būti ribojamas tam tikra veikla, sandorių verte ar panašiai“¹⁰. Tačiau praktikoje įmonės įstatuose galima aptikti nuostatų, ribojančių kiekybinio atstovavimo taikymą, t.y. akcininkai įmonės įstatuose nustato, kad kiekybinis atstovavimas taikomas tik tam tikros rūšies ar vertės sandoriams, pavyzdžiui nekilnojamojo turto pirkimo pardavimo sandoriams, arba sandoriams, kurių vertė viršija 50 000 Lt ribą. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentare įtvirtina nuostata, galima teigti, kad tokios įmonės įstatų nuostatos negali būti taikomos, nes neatitinka įstatymų reikalavimų. Kitaip tariant įmonės, kurių įstatuose įtvirtintos tokio pobūdžio nuostatos, turėtų laikytis absoliutaus kiekybinio atstovavimo principo, t.y. kad sandorius įmonės vardu turi sudaryti visi įmonės įstatuose kiekybinio atstovavimo taisyklėje nurodyti asmenys, neatsižvelgiant į sandorio sumą ar pobūdį. Be abejo, Civilinio kodekso komentaras nėra įstatymas ir jame įtvirtintų nuostatų negalima suabsoliutinti, tačiau kilus ginčui, greičiausiai būtų laikomasi Civilinio kodekso komentaro autorių nuomonės.¹¹

Taigi įmonės, įstatuose įtvirtinusios apribotą kiekybinio atstovavimo taisyklę, turėtų ši klausimą persvarstyti, nes tai yra pagrindas ginčyti įmonės sudarytus sandorius teigiant, kad sandoriai patvirtinti netinkamai. Ir tokiu būdu sandorio šalis, kurios interesams tai būtų palanku, galėtų ginčyti, kad sudaryti sandoriai negalioja ir ji neprivalo vykdyti tokiomis sutartimis prisiimtų įsipareigojimų.

2.2.Kiekybinio atstovavimo taisyklės trūkumai

Kiekybinio atstovavimo trūkumai akivaizdūs – tokia įmonės atstovavimo sistema yra žymiai sudėtingesnė. Tokiu būdu padidinama klaidos galimybė, sudėtingiau tokios taisyklės reikalavimus išaiškinti antrajai sandorio šaliai, ir pats sandorio patvirtinimas ilgiau užtrunka: „darbuotojams inicijuojantiems sandorių sudarymą, gauti dviejų vadovų parašus (ypač atsižvelgiant į tai, kad kiekvienam jų reikia paaiškinti, kuo sudaromas

---

⁹ Žr. išnašą 6: *LR civilinio kodekso komentaras*, p. 189.

¹⁰ Ten pat, p. 188.

¹¹ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 14.

sandoris naudingas įmonei, kodėl sudaromas būtent su šia įmone ir pan.) yra dvigubai sudėtingiau, nei gauti vieno įmonės vadovo parašą.¹²

Be to skolininkui (įmonei) išlieka galimybė nesąžiningai pasinaudoti aplinkybe, kad įmonės sudaromas sandoris pasirašytas tik vieno asmens, įgalioto bendrovės vardu sudaryti sandorius, kai tokiam sandoriui įmonės įstatuose nustatytas kiekybinis atstovavimas.

Svarstant kiekybinio atstovavimo instituto panaudojimo galimybę reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad apie kiekybinį atstovavimą pranešus juridinių asmenų registru, juridinio asmens vadovas bendrovės vardu negalės vienasmeniškai sudaryti jokių, net įprastinės veiklos ar nedidelės vertės, sandorių. Išėjimi galėtų būti juridinio asmens įgaliojimas ar prokūra, išduota įmonės vadovui ar kitam asmeniui kiekybinio atstovavimo nustatyta tvarka.¹³

Todėl normalu, kad kyla klausimas, kuo kiekybinis atstovavimas pranašesnis už įprastą įmonės atstovavimą, kai įmonės valdymo organai veikia vadovaudamiesi įstatymo jiems suteiktais įgaliojimais. Kiekybinio atstovavimo pranašumai turi būti dideli, kad nusvertų šiuos praktinius taisyklės pritaikymo trūkumus.

2.3. Kiekybinio atstovavimo taisyklės privalumai

Galima išskirti kelis šios taisyklės privalumus. Visų pirma įmonės savininkai įstatuose įtvirtinę tokią įmonės kiekybinio atstovavimo tvarką gali ramiau jaustis, nei tuo atveju, jei įmonei atstovautų vienas asmuo. Kadangi tokiu būdu yra „sumažinama galimo piktnaudžiavimo užimama padėtimi tikimybė.“¹⁴

Tikėtina, kad įmonės vadovas labiau vadovausis asmeniniais, o ne įmonės interesais, ypač jei jis nėra vienas iš įmonės savininkų. Savaimė suprantama, kad toks įmonės vadovas, kuris asmeniniams interesams teikia pirmenybę, įmonei galėtų padaryti nemažai žalos ar net privestų įmonę prie bankroto, nors ir vadovautų įmonei palyginti trumpai. Tokiu atveju, teisės aktuose numatyta galimybė išieškoti įmonei padarytą žalą iš tokio įmonės vadovo būtų menka paguoda, nes tokie asmenys paprastai savo vardu neturi turto, todėl tikėtis visos žalos atlyginimo būtų beprasmiška. Be to, žalos išieškojimas galimas tik teisiniu keliu, o tai atitinkamai reikalauja nemažai laiko ir išlaidų, tuo labiau kad santykių

---

¹² Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 14.

¹³ Advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, *Memorandumas dėl juridinių asmenų registro veiklos* (2003-12-30); <<http://www.lawin.lt/docs/download/1122.php>> [aplankyta 2008-03-11], p. 2.

¹⁴ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 14.

aiškinimas teismuose nėra malonus. O kur dar teisiniai sunkumai – vadovo įgaliojimų ir įmonės interesų pažeidimo ir tam tikro dydžio žalos padarymo įrodymas bei pagrindimas.¹⁵

Esant tokiai situacijai, riziką būtų galima sumažinti akcininkams priėmus sprendimą dėl kiekybinio atstovavimo nustatymo, t.y. kad įmonei atstovauja ne vienas asmuo, o keli asmenys kartu. „Tikimybė, kad du asmenys susitars pasipelnėti iš įmonės, yra gerokai mažesnė, nei tada, kai įmonei atstovauja vienas asmuo.“¹⁶ Įmonės interesų pažeidimo ir žalos padarymo tikimybė dar labiau sumažėtų, jei įmonės akcininkai antruoju asmeniu, kuris kartu su įmonės vadovu būtų įgaliotas sudaryti sandorius, nuspręstų paskirti vieną iš įmonės akcininkų. Tokiu būdu ir bendrovės administracijai ramiau, kai sandorį patvirtins vienas iš bendrovės akcininkų, nes tuomet įrodyti, kad bendrovės vadovas sandorį sudarė pažeisdamas įmonės interesus būtų sudėtinga. Be to vienas iš įmonės akcininkų gautų daug informacijos susijusios su įmonės veikla, tai „savotiška įmonės administracijos veiklos kontrolės forma“.¹⁷

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat pripažino, kad „ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymas juridinio asmens vardu ar ketinimas juos sudaryti gali būti uždraudžiamas taikant specialius akcininkų teisių gynimo būdus, kuriais jie naudojami kaip juridinio asmens dalyviai. Tokie būdai yra: sandorių sudarymo uždraudimas (CK 2.81 straipsnio 3 dalis), kiekybinio atstovavimo sudarant sandorius nustatymas (CK 2.83 straipsnio 2 dalis, Akcininkų bendrovių įstatymo 37 straipsnio 8 dalis) ir kiti.“¹⁸

Kiekybinio atstovavimo nustatymo įmonėje atveju, galima kalbėti ne tik apie rizikos ir žalos įmonei padarymo sumažinimą, bet ir apie teisinius argumentus dėl sudaryto sandorio pripažinimo negaliojančiu.

Pažymėtina, kad jei bendrovėje yra vienasmenis atstovavimas, sandoriai, kuriuos sudarė bendrovės valdymo organai, pažeisdami savo kompetenciją, sukelia bendrovei prievoles, išskyrus atvejus, kai įrodoma, jog sudarydamas sandorį trečiasis asmuo žinojo ar dėl susiklosčiusių aplinkybių negalėjo nežinoti, jog sandorį juridinio asmens vardu sudarė tokios teisės neturintis valdymo organas.¹⁹ Kitaip tariant civilinio kodekso 2.83 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad jei įmonės vadovas sudaro įmonės interesų neatitinkantį sandorį viršydamas savo įgaliojimus, toks sandoris laikomas galiojančiu, jei kita sandorio

¹⁵ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 14.

¹⁶ Ten pat, p. 15.

¹⁷ Ten pat, p. 17.

¹⁸ *Laiivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ p. UAB „Birių krovinių terminalas“*, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2008, Nr. 3K-3-73).

¹⁹ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 1 d.

šalis nežinojo, kad įmonės vadovas pažeidžia savo kompetenciją. Todėl tokiu atveju, jei įmonės vadovu pasamdytas nesąžiningas asmuo, kuris nepaisydamas įstatuose numatyto apribojimo, pavyzdžiui be akcininkų sutikimo nesudaryti sandorių kurių vertė viršija 10000 litų, nuperka bevertį įrengimą už labai didelę kainą, sandoris greičiausiai būtų laikomas galiojančiu, o įmonės vadovas galėtų pasipelnyti iš įmonės.²⁰

Įmonė įtvirtinusi kiekybinį atstovavimą tokių padarinių išvengtų. Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad minėtas principas netaikomas, „...jeigu yra nustatytas kiekybinis atstovavimas, t. y. juridinio asmens vardu gali veikti tik keli valdymo organo nariai kartu ar valdymo organo narys ir atstovas kartu, ar valdymo organo narys ir kito organo narys kartu, ar valdymo organo narys ir dalyvis kartu.“²¹

Tai reiškia, kad „sandoriai, kurie sudaromi pažeidžiant privačios įmonės valdymo organų kompetenciją, nesukelia prievolių juriniam asmeniui, jeigu įmonėje yra nustatytas kiekybinis atstovavimas.“²² Kitaip tariant esant kiekybiniam atstovavimui, sandoris sudarytas vieno iš asmenų, turinčių teisę jį sudaryti, nesukels įmonei prievolių tol, kol jo nepatvirtins antrasis sandorius įmonės vardu sudaryti įgaliotas asmuo.

2.4.Kiekybinio atstovavimo įforminimas

Atrodytų, kad kiekybinio atstovavimo nustatymo pagrindų klausimo neturėtų kilti, kadangi jis aiškiai yra išspręstas galiojančių teisės aktų. T.y. civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalis numato, kad *“Kiekybinis atstovavimas turi būti numatytas juridinio asmens steigimo dokumentuose, nurodytas juridinių asmenų registre ir paskelbtas juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka”*²³. Akcinių bendrovių įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatyta, kad be Civilinio kodekso 2.66 straipsnyje išvardytų duomenų, juridinių asmenų registre nurodoma: *“kiekybinio atstovavimo taisyklė, jeigu bendrovės įstatuose nustatytas kiekybinis atstovavimas, bei duomenys apie asmenis, kurie pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę turi teisę kartu veikti bendrovės vardu, jų teisių ribos, įgaliojimų terminas, jeigu jis yra nustatytas, taip pat atstovo ir kito organo nario, kurie veikia pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę, parašų pavyzdžiai.”*²⁴ Juridinių asmenų registro nuostatų 113 punkte numatyta kokius dokumentus juridinis asmuo turi pateikti

²⁰ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 15.

²¹ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

²² Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 15.

²³ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

²⁴ Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 12 str. 1 d. 3 p.

Registro tvarkytojui, pasikeitus juridinio asmens steigimo dokumentui: *“prašymą įregistruoti pakeitimus; juridinio asmens organo sprendimą pakeisti juridinio asmens Registro duomenis, jeigu duomenų tikrumas neturi būti patvirtintas notaro ... ; steigimo dokumento pakeitimus ir visą pakeistą steigimo dokumento tekstą.”*²⁵

Šiuo atveju būtinas notaro patvirtinimas ir nauja steigimo dokumentų redakcija. Taigi, pagal įstatymą kiekybinio atstovavimo taisyklė privalo būti numatyta bendrovės įstatuose, t.y. dokumente, kurį tvirtina visuotinis akcininkų susirinkimas. Tai reiškia, kad sprendimą dėl kiekybinio atstovavimo nustatymo įmonėje priima akcininkai, laikydamiesi Akcinių bendrovių įstatymo nustatytos tokių sprendimų priėmimo procedūros.²⁶ O panaudota prieš trečiąjį asmenį, ji gali būti tik nuo kiekybinio atstovavimo taisyklės tinkamo išviešinimo juridinių asmenų registre momento.²⁷

Pažymėtina tai, kad bet koks reikalavimas bendrovės vadovui veikti bendrovės vardu tik kartu su kitu asmeniu yra kiekybinio atstovavimo nustatymas, ir kad kiekybinį atstovavimą gali nustatyti tik bendrovės akcininkai įstatymo numatyta tvarka patvirtindami ir įregistruodami atitinkamą bendrovės steigimo dokumentų redakciją. Netgi kilus ginčui dėl atitinkamo bendrovės akcininkų sprendimo, kuriuo buvo nustatytas bendrovėje kiekybinis atstovavimas, ir teismui patenkinus ieškinį ir pripažinus, kad atitinkamas visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas galioja, kiekybinis atstovavimas dar nebus sukurtas, nes jis įsigalioja tik nuo atitinkamų juridinių asmenų registro duomenų paskelbimo.²⁸

3. Probleminės ir taisytinės Lietuvos teisės aktų nuostatos reglamentuojančios kiekybinio atstovavimo taisyklę

Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje numatyta:

“Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, jeigu yra nustatytas kiekybinis atstovavimas, t. y. juridinio asmens vardu gali veikti tik keli valdymo organo nariai kartu ar valdymo organo narys ir atstovas kartu, ar valdymo organo narys ir kito organo narys kartu, ar valdymo organo narys ir dalyvis kartu. Kiekybinis atstovavimas turi būti numatytas juridinio asmens

---

²⁵ Žr. išnašą 2: Juridinių asmenų registro nuostatai, 113 p.

²⁶ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 16.

²⁷ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 7.

²⁸ Ten pat.

steigimo dokumentuose, nurodytas juridinių asmenų registre ir paskelbtas juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka.”²⁹

Nors kiekybinis atstovavimas yra tinkamai nustatytas ir išviešintas, netaikoma civilinio kodekso 2.83 straipsnio 1 dalis, kuri nustato, kad:

*“Sandoriai, kuriuos sudarė privačiojo juridinio asmens valdymo organai pažeisdami savo kompetenciją, sukelia prievoles juridiniam asmeniui, išskyrus atvejus, kai įrodoma, jog sudarydamas sandorį trečiasis asmuo žinojo, jog sandorį sudarė šios teisės neturintis juridinio asmens valdymo organas, ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo to nežinoti.”*³⁰

Platesnio kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimo civiliniame kodekse nėra. Kyla klausimas: kaip turėtų būti aiškinama taisyklė, kad esant tinkamai nustatytam ir išviešintam kiekybiniam atstovavimui, netaikoma civilinio kodekso 2.83 straipsnio 1 dalis. Nėra aiškūs šios normos netaikymo teisiniai padariniai; ir ką apskirtai reiškia taisyklė numatyta civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje.³¹

Šią normą aiškinti padeda Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB³², kuria siekiama harmonizuoti bendrovėms taikomus viešumo reikalavimus, aplinkybes, kurioms esant bendrovės sudaryti sandoriai bus galiojantys, taip pat taisykles dėl bendrovių įsteigimo negaliojimo.³³ Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies d punktas nustato, kad:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad bendrovės būtinai skelbtų bent šiuos dokumentus ir duomenis:

...

d) asmenų paskyrimą, atleidimą iš pareigų ir duomenis apie asmenis, kurie, kaip institucija arba kurios nors tokios institucijos nariai:

i) yra įgalioti atstovauti bendrovei jos santykiuose su trečiosiomis šalimis ir teisminiuose procesuose;

ii) dalyvauja atliekant bendrovės administravimo, priežiūros ar kontrolės darbus.

²⁹ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

³⁰ Ten pat, 2.83 str. 1 d.

³¹ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 3.

³² Dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo, Pirmoji Tarybos direktyva (68/151/EEB), Oficialusis leidinys L 065, 14/03/1968, p. 0008 – 0012.

³³ Wanessa Edwards, *Europos Sąjungos bendrovių teisė*, vert. Audrius Paksas (Vilnius: Eugrimas, 2002), p. 41.

*Atskleidžiant tokią informaciją, turi būti nurodyta, ar įgalioti atstovauti bendrovei asmenys gali tai daryti vieni, ar privalo veikti kartu.*³⁴

Be to Europos Teisingumo teismas Friedrich Haaga GmbH³⁵ byloje pripažino, kad Pirmosios tarybos direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip: jei organas įgaliotas atstovauti bendrovei yra sudarytas iš vieno ar kelių narių, viešai paskelbtos turi būti ne tik tokios atstovavimo bendrovei nuostatos, kurios taikomos bendrovėje paskyrus kelis direktorius, bet ir tokios, kurios bendrovėje taikomos paskyrus vienintelį direktorių, nurodant, kad pastarasis atstovauja bendrovei vienas, net jei tokia vieno direktoriaus kompetencija aiškiai numatyta šalies teisės aktuose. Taip pat išdėstyta nuomonė, kad bet kuriems asmenims turintiems prekybinių santykių su kitoje valstybėje narėje esančiomis bendrovėmis, turi būti sudaryta galimybė nesunkiai gauti informaciją susijusią su tos kompanijos sudėtimi ir asmenų įgaliotų atstovauti bendrovei įgaliojimais.³⁶ Iš tokios informacijos turi būti aišku, ar asmenys, įgalioti atstovauti bendrovei, gali tai daryti vieni ar privalo veikti kartu. Atskleidimas yra privalomas ir tuo atveju, kai atstovavimo sistema *ipso jure* kyla iš nacionalinės teisės³⁷

Dr. Andriaus Smaliuko ir Yvone Goldammer nuomone „CK 2.83 straipsnio, kuriuo siekiama suderinti Lietuvos nacionalinę teisę su ES teise, turinys iš esmės skiriasi nuo Direktyvos 9 straipsnio teksto...“³⁸

Ypač aktualios Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB 9 straipsnio nuostatos dėl *ultra vires* sandorių galiojimo. Šiomis nuostatomis siekiama apsaugoti trečiųjų asmenų, sudarančių sandorius su ribotos atsakomybės bendrovėmis, teises.³⁹

Pirmosios tarybos direktyvos 68/151/EEB 9 straipsnį sudaro 3 punktai, kurių pirmi du susiję su sandoriais įpareigojančiais bendrovę, nors ir sudaryti viršijant bendrovės veiklos sritis arba asmenų, paskirtų veikti jos vardu, įgaliojimus.⁴⁰ Jie skamba taip:

„1. Bendrovės organų įvykdyti veiksmai įpareigoja bendrovę net ir tada, kai tokie veiksmai nėra viena iš bendrovės veiklos sričių, išskyrus atvejus, kai tokie organai atliko veiksmus, viršydami įgaliojimus, kuriuos šiems organams suteikia ar leidžia suteikti įstatymas.

³⁴ Žr. išnašą 32: Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB, 2 str. 1d. d) p.

³⁵ Europos teisingumo teismo byla: Case 32/74, *Friedrich Haaga GmbH* (1974) ECR 1201.

³⁶ Ten pat.

³⁷ Žr. išnašą 33: Europos Sąjungos bendrovių teisė, p. 41.

³⁸ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 3.

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Žr. išnašą 33: Europos Sąjungos bendrovių teisė, p. 48.

Tačiau valstybės narės gali numatyti, kad bendrovė nėra įpareigota, jei tokie veiksmai nėra viena iš bendrovės veiklos sričių ir jei ji įrodo, kad trečioji šalis tai žinojo arba pagal aplinkybes negalėjo to nežinoti; įstatų atskleidimas nėra pakankamas įrodymas.

2. Bendrovės organų įgaliojimų apribojimų, kuriuos nustato bendrovės įstatai arba kompetentingų organų sprendimas, negali užginčyti trečiosios šalys, netgi jeigu jie buvo skelbti.⁴¹

Trečiajame punkte reglamentuojamas kiekybinio ir vienasmenio bendrovės atstovavimo santykis su *ultra vires* doktrina:

„Jei nacionaliniai įstatymai numato, kad įgaliojimus atstovauti bendrovei, nukrypstant nuo šį klausimą reglamentuojančių teisės aktų, gali suteikti įstatai vienam asmeniui ar keletui kartu veikiančių asmenų, tie įstatymai gali numatyti, kad tokia įstatų nuostata gali būti remiamasi prieš trečiąsias šalis su sąlyga, kai ji susijusi su bendraisiais įgaliojimais atstovauti; klausimas, ar tokia įstatų nuostata gali būti remiamasi prieš trečiąsias šalis, turi būti sprendžiamas vadovaujantis 3 straipsniu.“⁴²

Šiuo punktu siekiama pašalinti neaiškumus, kylančius taikant direktyvos 9 straipsnio 2 dalies paskutinę taisyklę, kad prieš trečiuosius asmenis negali būti panaudotas bendrovės valdymo organų kompetencijos apribojimų atskleidimas.⁴³

Vokietijoje, kur valdybos įgaliojimai *prima facie* yra kolektyviniai, bendrovės įstatuose galima numatyti, kad atstovavimo teisę gali įgyvendinti vienas ar daugiau valdybos narių. Todėl tokia nuostata laikoma išplečiančia, o ne ribojančia valdybos turimą atstovavimo teisę. Kadangi ji nereiškia apribojimo, Direktyvos 9 straipsnio 2 dalis jai netaikytina. Ir priešingai, Prancūzijoje bendrovės prezidentas pagal įstatymus vienintelis turi atstovavimo teisę santykiuose su trečiosiomis šalimis. Tokiu atveju, bendrovės įstatuose analogiška nuostata, kad atstovavimo teisę gali įgyvendinti tik prezidentas ir kitas valdybos narys kartu, reikštų įgaliojimų apribojimą. Todėl tokia nuostata patenka į Direktyvos 9 straipsnio 2 dalies taikymo sferą ir bendrovė santykiuose su trečiaisiais asmenimis negalėtų tokia nuostata remtis.⁴⁴

Tokia norma yra siekiama pašalinti neaiškumus, ar bendrovės įstatų nuostatos įgaliojančios vieną ar kelis asmenis, reiškia šių organų įgaliojimų apribojimą ar išplėtimą. Nuo atsakymo į šį klausimą priklausys ar Pirmosios tarybos direktyvos 68/151/EEB 9 straipsnio 2 dalis draudžia bendrovei remtis tomis nuostatomis santykiuose su trečiaisiais

---

⁴¹ Žr. išnašą 32: Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB, 9 str. 1 ir 2 d.

⁴² Ten pat, 9 str. 3 d.

⁴³ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 3.

⁴⁴ Žr. išnašą 33: Europos Sąjungos bendrovių teisė, p. 58.

asmenimis. „*Taigi remiantis Direktyvos 9 straipsnio 3 dalimi ES valstybė narė gali numatyti, kad bendrovė turi teisę remtis tinkamai išviešinta kiekybinio (t.y. kai bendrovės vardu turi teisę veikti tik du ar daugiau asmenų kartu) arba vienasmenio atstovavimo taisykle prieš trečiuosius asmenis nepaisydama to, kad įstatymas numato vienasmenį ar kiekybinį bendrovės atstovavimą.*“⁴⁵ Tokį atstovavimo faktą būtina išviešinti pagal Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB 3 straipsnio reikalavimus.⁴⁶

Pažymėtina, kad Pirmosios Tarybos direktyvos 9 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad bendrovės steigimo dokumentuose įtvirtintas nukrypimas nuo įstatyme įtvirtintų valdymo organų kompetencijos taisyklių turi būti susijęs su „bendrąsiais įgaliojimais atstovauti“. Tai reiškia, kad Pirmoji Tarybos direktyva numato absoliutų kiekybinį atstovavimą *ultra vires* doktrinos kontekste ir neleidžia šalims narėms nustatyti nacionalinės taisyklės, kad kiekybinio atstovavimo faktą galima panaudoti prieš visus trečiuosius asmenis, kai bendrovėje kiekybinis atstovavimas nustatytas tik tam tikriems sandoriams ar kitaip apribotas. Absoliutaus kiekybinio atstovavimo atveju Pirmosios Tarybos direktyvos 9 straipsnio 3 dalis leidžia taikyti *ultra vires* doktriną neginant trečiųjų asmenų neatsižvelgiant į jų sąžiningumą. „*Pažymėtina, kad Direktyva nedraudžia nacionalinės teisės aktuose numatyti riboto kiekybinio atstovavimo. ... Bendrovės akcininkai gali turėti galimybę steigimo dokumentuose numatyti ir išviešinti ir absoliutų, ir ribotą kiekybinį atstovavimą, tačiau pažeidus ribotą kiekybinį atstovavimą sandoris nebus pripažįstamas negaliojančiu neatsižvelgiant į trečiojo asmens sąžiningumą.*“⁴⁷

„*Taigi CK 2.83 straipsnio 2 dalis turėtų būti suprantama ir taikoma, kaip norma, numatanti, kad sandoriai, sudaryti pažeidus tinkamai nustatytą ir išviešintą kiekybinio atstovavimo taisyklę nesukuria prievolių privačiam juridiniam asmeniui ir laikytini neteisėtais nepaisant trečiojo asmens (kitos sandoris šalies) sąžiningumo. ... Ši norma taikytina kaip išimtis iš bendrųjų taisyklių, numatytu CK 2.83 straipsnio 1 dalyje ir 1.82 straipsnio 1 dalyje ir ribojančių *ultra vires* doktrinos taikymą privačių juridinių asmenų sudarytiems sandoriams.*“⁴⁸

3.1. Riboto kiekybinio atstovavimo nustatymo galimybės

---

⁴⁵ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 3.

⁴⁶ Žr. išnašą 32: Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB, 3 str.

⁴⁷ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 4.

⁴⁸ Ten pat.

Nors civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje nenumatyta, kad ši taisyklė taikoma tik absoliutaus kiekybinio atstovavimo atveju, tačiau būtent taip ši norma komentuojama civilinio kodekso antrosios knygos komentare. Jame nurodyta, kad kiekybinis atstovavimas turi būti tik absoliutus ir jis negali būti ribojamas nei sandorių verte nei veiklos sritimi ar kitais kriterijais.⁴⁹

Juridinių asmenų registro nuostatuose taip pat nenumatyta galimybė registro duomenų bazėje nurodyti taisyklės išimčių ar jos taikymo ribų. Juridinių asmenų registro nuostatų 17.9. punkte numatyta, kad vienas iš registre registruojamų ir tvarkomų duomenų yra „taisyklė, pagal kurią asmenys veikia juridinio asmens vardu. Šio duomens klasifikatorių nustato Registro tvarkymo taisyklės⁵⁰“.⁵¹

Tokia padėtis kritikuotina, nes teisės aktuose turėtų būti įtvirtinta galimybė nustatyti ir išviešinti ir ribotą kiekybinio atstovavimo taisyklę, tačiau toks neabsoliutus kiekybinis atstovavimas nepatektų į civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalies taikymo sritį ir sandoriams, sudarytiems pažeidus tokią riboto kiekybinio atstovavimo taisyklę, būtų taikomos bendrosios nuostatos ribojančios *ultra vires* doktrinos taikymą, t.y. civilinio kodekso 2.83 straipsnio 1 dalis ir 1.82 straipsnio 1 dalis.⁵² Akcininkams neturėtų būti draudžiama bendrovės įstatuose numatyti atstovų, veikiančių pagal kiekybinį atstovavimą, teisių apribojimus, tuo labiau, kad tokia galimybė numatyta šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme:

„... juridinių asmenų registre nurodoma:

...

3) kiekybinio atstovavimo taisyklė, jeigu bendrovės įstatuose nustatytas kiekybinis atstovavimas, bei duomenys apie asmenis, kurie pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę turi teisę kartu veikti bendrovės vardu, jų teisių ribos, įgaliojimų terminas, jeigu jis yra nustatytas, taip pat atstovo ir kito organo nario, kurie veikia pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę, parašų pavyzdžiai;“⁵³

Tuo labiau, kad kiekybinio atstovavimo ribų ir kiekybinio atstovavimo taisyklės nesilaikymo padarinių trečiųjų asmenų atžvilgiu klausimai yra savarankiški.⁵⁴

⁴⁹ Žr. išnašą 6: LR civilinio kodekso komentaras, p. 188.

⁵⁰ Dėl Juridinių asmenų registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo, LR Teisingumo ministro įsakymas, Žin. (2003, Nr. 121-5497).

⁵¹ Žr. išnašą 2: Juridinių asmenų registro nuostatai, 17.9. punktas.

⁵² Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 4.

⁵³ Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 12 str. 1 d. 3 p.

⁵⁴ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 4.

Be to Lietuvos bendrovių teisė nepateikia atsakymo į klausimą, kada turėtų būti laikoma, kad padarytas kiekybinio atstovavimo pažeidimas civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalies kontekste. T.y. ar kiekybinio atstovavimo taisyklė bus pažeista, kai sandorio nepatvirtins bent vienas iš asmenų privalančių veikti bendrovės vardu kartu, ar kai sandoris bus patvirtintas visų asmenų veikiančių pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę, tačiau viršijant jų kompetenciją. Analizuojant civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalį galima daryti tokią prielaidą, kad jei privačiojo juridinio asmens valdymo organas sudarė sandorį pažeisdamas savo kompetenciją, toks sandoris nesukelia prievolių įmonei, kurioje įtvirtintas kiekybinis atstovavimas. Kitaip tariant, kiekybinio atstovavimo atveju, sandoris sudarytas tinkamos sudėties atstovų, tačiau peržengiant įmonės steigimo dokumentuose įtvirtintas teisių ribas (veiklos kompetenciją), nesukeltų prievolių įmonei. Nors čia tik prielaida, kuri galutinai bus patvirtinta arba paneigta tik šiuo klausimu susiformavus teismų praktikai.⁵⁵

Civilinio kodekso 1.82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vienintelis kriterijus leidžiantis įmonės sudarytą sandorį pripažinti negaliojančiu, kai jis sudarytas pažeidžiant įmonės steigimo dokumentuose nurodytą valdymo organu kompetenciją:

„...sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu šiuo pagrindu tik tuo atveju, jeigu įrodoma, kad kita sandorio šalis buvo nesąžininga, t. y. žinojo ar turėjo žinoti, jog sandoris pažeidžia to privataus juridinio asmens valdymo organų kompetenciją, nustatytą jo veiklos dokumentuose, ar prieštarauja to juridinio asmens tikslams... . Nepaneigus kitos sandorio šalies sąžiningumo prezumpcijos, privataus juridinio asmens sudarytas sandoris negali būti pripažintas negaliojančiu šiuo pagrindu, tačiau pažeistos juridinio asmens teisės gali būti ginamos kitais civilinių teisių gynimo būdais.“⁵⁶

Ir šiame straipsnyje išimčių susijusių su kiekybiniu atstovavimu nenumatyta. Todėl „aptarta prielaida kelia abejonių tačiau vienareikšmiškai nėra paneigiama.“⁵⁷

Vertinant ar kita sandorio šalis žinojo ar negalėjo nežinoti, reikia atsižvelgti į civilinio kodekso 1.82 straipsnio nuostatą, kurioje nurodyta, kad „*juridinio asmens steigimo dokumentų paskelbimo faktas tokiais atvejais nėra pakankamas kitos šalies nesąžiningumo įrodymas, todėl juridinis asmuo turi įrodyti, kad kita sandorio šalis tikrai veikė nesąžiningai.*“⁵⁸

⁵⁵ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 16.

⁵⁶ UAB „Vasmangas“ p. UAB „Valdo leidykla“, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2006, Nr. 3K-3-567).

⁵⁷ Žr. išnašą 8: Vaidotas Dauskurdas, p. 16.

⁵⁸ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 1.82 str. 1 d.

Be to, civilinio kodekso komentare nurodyta, kad vadovo kompetencijos pažeidimas reiškia ne tik atlikimą veiksmo, kuris nepriskirtas jo kompetencijai, „bet ir bet kokių taisyklių, nustatytų juridinio asmens organų, ... ar steigimo dokumentų, pažeidimą, įstatymų nustatytos kompetencijos viršijimą, išskyrus atvejus, kai įstatymai imperatyviai, tiesiogiai draudžia juridinio asmens organui atlikti tam tikrus veiksmus.“⁵⁹ Juridinio asmens dalyvių susirinkimo pritarimas, kuris reikalingas sandoriui sudaryti vadovaujantis įstatymo reikalavimais, nelaikomas tokiu įstatymo draudimu. Kompetencijos viršijimas apima ir tokius atvejus, kai įmonės vadovo sprendimas dėl procedūrinių reikalavimų ar kitų priežasčių yra neteisėtas, tačiau sandoris jais remiantis jau sudarytas. Taip pat apimami ir atvejai, kai sprendimą sudaryti sandorį priėmė neteisėtai paskirtas vadovas.⁶⁰

Tačiau Civilinio kodekso komentaro autoriai aiškiai nurodo, kad kiekybinio atstovavimo taisyklės pažeidimas yra tik tada, kai sandorio nepatvirtina bent vienas iš asmenų, kurio valios išreiškimas būtinas sandorio sudarymui pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę.⁶¹

3.2. Bendrovės atstovas pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę

Aptartos problemos nėra vienintelės. Nėra aišku, kokie asmenys gali atstovauti bendrovei pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę.

Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalyje išvardinti asmenys turintys teisę veikti juridinio asmens vardu pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę: „keli valdymo organo nariai kartu ar valdymo organo narys ir atstovas kartu, ar valdymo organo narys ir kito organo narys kartu, ar valdymo organo narys ir dalyvis kartu.“⁶²

Tačiau pagal Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalį „jeigu bendrovės įstatuose numatytas kiekybinis atstovavimas, įstatuose turi būti nustatyta konkreti tokio atstovavimo taisyklė, pagal kurią kartu su valdymo organų nariais visais atvejais bendrovės vardu turi veikti ir bendrovės vadovas.“⁶³ Iš to išplaukia, kad bendrovės vardu kiekybinio atstovavimo atveju gali veikti tik bendrovės vadovas ir vienas ar keli valdybos nariai.

---

⁵⁹ Žr. išnašą 6: LR civilinio kodekso komentaras, p. 188.

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Ten pat, p. 189.

⁶² Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

⁶³ Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 19 str. 7 d.

Kyla klausimas ar nėra Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalies ir Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalies kolizijos? Jei ši situacija būtų vertinama kaip kolizija tai pagal civilinio kodekso 1.3 straipsnio 2 dalį „taikomos ... kodekso normos, išskyrus atvejus, kai ... kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms“. Kadangi civilinio kodekso 2.83 straipsnis nesuteikia pirmenybės Akcinių bendrovių įstatymui, tai turėtų būti taikomo kodekso normos.

Dr. Andriaus Smaliuko ir Yvonne Goldammer nuomone Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalies ir Civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalies kolizijos nėra, nes civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalis reglamentuoja kiekybinio atstovavimo taisyklės nesilaikymo teisinius padarinius, o ne pačia taisyklę. Ir jų nuomone, ši norma nurodo pavyzdinių asmenų galinčių atstovauti bendrovei pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę sąrašą, o Akcinių bendrovių įstatymas tiesiogiai reglamentuoja šį klausimą ir numato specialią ir konkrečią bendrovių atstovavimo taisyklę. Tokiu atveju Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalis vertintina kaip speciali norma, sukonkretinanti Civilinio kodekso bendrąją taisyklę. Toks reglamentavimas aišku riboja akcininkų galimybes bendrovėje nustatyti norimą bendrovės valdymo ir sprendimų priėmimo modelį, tačiau įtvirtina teisinį aiškumą dėl atsakomybės už bendrovės vardu sudaromus sandorius.⁶⁴

3.3. Veiksmai kuriems gali būti nustatytas kiekybinis atstovavimas

Civilinio kodekso CK 2.83 straipsnio 2 dalyje nėra numatyta kokiems konkrečioms veiksmams taikoma šiame straipsnyje įtvirtinta taisyklė. Šioje normoje naudojama tokia formuluotė: „... juridinio asmens vardu gali veikti ...“.⁶⁵ Analogiška formuluotė naudojama ir minėtoje Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalyje: „... bendrovės vardu turi veikti ...“.⁶⁶ Kitaip tariant kyla klausimas ar bendrovei nustatyta kiekybinio atstovavimo taisyklė taikoma visiems teisiniams veiksams, įskaitant ir bendrovės valdymo organų sprendimus bei procesinius teisinius veiksmus, ar tik bendrovės sudaromiems sandoriams.⁶⁷

Šis klausimas aktualus Lietuvoje taikomo absoliutaus kiekybinio atstovavimo atveju, nes bendrovėje nustačius ribotą kiekybinį atstovavimą, toks klausimas gali ir nekilti, kadangi bendrovės akcininkai, bendrovės įstatuose įtvirtindami kiekybinio atstovavimo

---

⁶⁴ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 5.

⁶⁵ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2 d.

⁶⁶ Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 19 str. 7 d.

⁶⁷ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 5.

taisyklę, nustatys kokiems konkrečiai teisiniams veiksams bus taikomas kiekybinis atstovavimas. Išvadą, kad kiekybinio atstovavimo taisyklė riboja tik išorinę bendrovės valdymo organų kompetenciją galima padaryti iš tokių teisės normų: 1) civilinio kodekso CK 2.83 straipsnio 1 dalis riboja *ultra vires* doktrinos taikymą juridinio asmens sudaromiems *sandoriams*, ir kuri netaikoma pažeidus CK 2.83 straipsnio 2 dalyje numatytą kiekybinio atstovavimo taisyklę; 2) Akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad „bendrovės vadovas veikia bendrovės vardu ir turi teisę vienvaldiškai sudaryti *sandorius*, išskyrus atvejus, kai bendrovės įstatuose nustatytas kiekybinis atstovavimas bendrovei.“ Pagal civilinio kodekso 1.63 straipsnį „*sandoriais* laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas“. Taigi, absoliutaus kiekybinio atstovavimo taisyklė taikoma visiems bendrovės sudaromiems *sandoriams*.⁶⁸

Lietuvos teismų praktikoje taip pat aiškiai yra atskiriamas sandoris nuo juridinio asmens organų sprendimo. Lietuvos Aukščiausiasis teismas konstatavo: „*Sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu nepriklausomai nuo to, ar pripažintas negaliojančiu juridinio asmens organo sprendimas, todėl tapatinti šiuos terminus nėra pagrindo.*“⁶⁹ Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad „*akcininkai yra labiausiai įmonės pelningumu suinteresuoti asmenys, todėl įstatymas numato jiems teisę ginčyti tiek juridiniam asmeniui, jo dalyvių nuomone, nenaudingus valdymo organų sprendimus (CK 2.82 straipsnio 4 dalyje), tiek šių sprendimų pagrindu sudarytus sandorius (CK 2.83 straipsnis).*“⁷⁰

Taigi svarbu yra tai, kad bendrovės valdymo organo sprendimo pripažinimas negaliojančiu pats savaime nereiškia ir to sprendimo pagrindu sudaryto sandorio negaliojimo, o civilinio kodekso 2.83 straipsnio 2 dalis taikoma ginčijant privačių juridinių asmenų sudarytus sandorius, o ne jų valdymo organų priimtus sprendimus.

Pabrėžtina, kad kiekybinio atstovavimo taisyklė jokiais būdais nebus taikoma bendrovės valdymo organų sprendimams ir kai įstatymo normos imperatyviai nustato bendrovės valdymo organui vienvaldišką išorinę kompetenciją.⁷¹

Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat konstatavo, kad „*kiekybinio atstovavimo taisyklės paskirtis yra užtikrinti specialią įmonės atstovavimo tvarką šiai*

---

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ UAB „Coris Vilnius“ p. Mindaugą Masedunskį, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2005, Nr. 3K-3-230).

⁷⁰ Kauno miesto savivaldybės taryba p. Žydrūną Andriukaitį, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2005, Nr. 3K-3-373).

⁷¹ Žr. išnašą 4: Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos, p. 5.

*įmonei sudarant sandorius .... Tuo tarpu kreiptis į teismą teisminės pažeistų teisių gynybos turi teisę kiekvienas suinteresuotas asmuo, turintis pagrindą manyti esant pažeistoms jo teisėms arba teisėtiems interesams.*⁷² Toks principas įtvirtintas Civilinio proceso kodekso⁷³ 5 straipsnio 1 dalyje.

Tinkamai nustatyta ir išviešinta kiekybinio atstovavimo taisyklė negali riboti Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 6 dalyje ir Civilinio proceso kodekso 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendrovės vadovo teisės vienvaldiškai veikti bendrovės vardu santykiuose su kitais asmenimis.⁷⁴ Taigi bendrovės administracijos vadovui, kaip bendrovės generaliniam įgaliotiniui, nėra reikalingas specialus įgaliojimas vienvaldiškai pasirašyti ieškinį ir jį pateikti teismui.⁷⁵

4. Kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimas kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse

Atlikus Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamąją analizę, pažymėtina, kad kiekviena Europos Sąjungos valstybė narė turi skirtingą susiformavusią poziciją susijusią su kiekybinio atstovavimo taisyklės reglamentavimu.

Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad Jungtinėje Karalystėje nusistovėjusi vienpakopė bendrovės valdymo struktūra, kai bendrovėje sudaroma tik valdyba (board of directors), atskiras organas atsakingas už bendrovės valdymo kontrolę, priežiūrą bendrovėje nesudaromas. Valdybos nariai (direktoriai) tiesiogiai skiriami bendrovės akcininkų.⁷⁶

Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB 9 straipsnio nuostatos reglamentuojančios *ultra vires* sandorių galiojimą ir trečiųjų asmenų, sudarančių sandorius su ribotos atsakomybės bendrovėmis, teisių ir teisėtų interesų apsaugą, Jungtinėje Karalystėje yra

---

⁷² UAB „Penki kontinentai“, UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos“, UAB „Šiaulių titanas“ p. UAB „Kriptonika“, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2006, Nr. 3K-3-564).

⁷³ LR Civilinio proceso kodeksas, Žin. (2002, Nr. 36-1340).

⁷⁴ Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 19 str. 6 d.

⁷⁵ Žr. išnašą 72: UAB „Penki kontinentai“, UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos“, UAB „Šiaulių titanas“ p. UAB „Kriptonika“.

⁷⁶ Advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, *Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamoji analizė. II dalis. Pasiūlymai galiojantiems Lietuvos Respublikos teisės aktams, reglamentuojantiems ribotos atsakomybės bendrovių veiklą* (Vilnius: 2005);

<<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/umj-mokslinis%20darbas%20ii%20dalis%20051208.doc>> [aplankyta 2008-03-10], p. 4.

perkeltos į Bendrovių įstatymą.⁷⁷ Konkrečiai šiuo atveju aktualūs Bendrovių įstatymo⁷⁸ 39 ir 40 straipsniai.

Vadovaujantis šiomis nuostatomis bendrovės sandorio ar atlikto veiksmo galiojimas neturėtų būti ginčijamas dėl bendrovės kompetencijos viršijimo remiantis tik tuo, kad sandoris neatitinka bendrovės steigimo dokumentų nuostatų.⁷⁹

Be to Bendrovių įstatymas numato, kad trečiojo asmens, sudarančio sandorį su bendrove, naudai laikoma, kad bendrovės direktorių teisės įpareigoti bendrovę yra be apribojimų, nustatytų bendrovės steigimo dokumentuose. Ir tokiam trečiajam asmeniui nėra keliamas reikalavimas pasiteirauti dėl bendrovės direktorių įgaliojimų apribojimų. Be to preziumuojama, kad toks trečiasis asmuo veikė gera valia, nebent įrodoma priešingai. Tuo labiau nelaikoma, kad toks trečiasis asmuo veikė bloga valia vien tik dėl tos priežasties, kad jis žinojo jog bendrovės vardu atliekamas veiksmas yra virš bendrovės direktoriaus kompetencijos, numatytos bendrovės steigimo dokumentuose.⁸⁰

Bendrovių įstatymo 40 straipsnyje nurodyta, kad įmonės steigimo dokumentuose numatytais bendrovės direktorių įgaliojimų apribojamais laikomi ir apribojimai, nustatyti bendrovės ar bendrovės akcininkų sprendimu arba sutartimi sudaryta tarp bendrovės narių ar akcininkų. Taip pat šiame straipsnyje numatyta galimybė bendrovės nariui pradėti teisminį procesą dėl bendrovės direktoriaus veiksmų, viršijančių jo įgaliojimus, sustabdymo.⁸¹

Į Bendrovių įstatymo 2006 (c.46) 1078 straipsnį perkelti ir Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB reikalavimai dėl duomenų atskleidimo, t.y. kokie duomenys apie bendrovę ir kokie bendrovės dokumentai turi būti pateikti bendrovių registru. Taigi Junginės Karalystės Bendrovių įstatymas taip pat reikalauja bendrovių registru pateikti duomenis apie bendrovės direktorius, t.y. apie pirmąjį (-uosius) bendrovės direktorių(-ius) ir bet kokius vėlesnius direktorių ar duomenų apie juos pasikeitimus. Taip pat turi būti nurodomi bendrovės sekretorius (-iai) (secretary) ar keli kartu veikiantys sekretoriai (joint secretaries).⁸²

O pagal Bendrovių įstatymo 44 straipsnį bendrovės vardu tinkamai įformintais dokumentais laikomi, dokumentai kai jie yra: a) patvirtinti bendrovės antspaudu; arba b) pasirašyti dviejų asmenų įgaliojimų pasirašyti bendrovės vardu (authorised signatories), arba

---

⁷⁷ Nicholas Bourne, *Company law*, Second Edition (London: Cavendish Publishing limited, 1995), p. 55.

⁷⁸ Companies Act 2006 (c. 46).

⁷⁹ Žr. išnašą 78: Companies Act, 39 str.

⁸⁰ Ten pat, 40 str.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Ten pat, 12 str.

vieno iš bendrovės direktorių, kuriam pasirašant dalyvauja liudininkas galintis patvirtinti parašo tikrumą. Asmenimis įgaliotais pasirašyti bendrovės vardu (authorised signatories) laikomi: a) kiekvienas iš bendrovės direktorių ir b) bendrovės sekretorius (secretary) ar kartu veikiantys bendrovės sekretoriai (joint secretaries).⁸³

Vokietijos įstatymai akcinėms bendrovėms (Aktiengesellschaft – AG) nustato tokia bendrovės valdymo ir priežiūros organų struktūrą: bendrovėje turi būti sudaroma valdyba ir stebėtojų taryba.⁸⁴ O bendrovei atstovauja valdyba kaip kolegialus organas. Tačiau įstatuose gali būti numatyta, kad bendrovei atstovauja kiekvienas iš valdybos narių individualiai, arba kad valdybos narys gali bendrovės vardu pasirašyti sandorius tik kartu su prokuristu.⁸⁵ Toks kiekybinis atstovavimas turi būti įregistruotas bendrovių registre.⁸⁶

Ribotos atsakomybės bendrovėms (Gesellschaft mit beschraenkter Haftung - GmbH) nustatoma tokia bendrovės valdymo ir priežiūros organų struktūrą: bendrovėje turi būti vienas ar keli vykduojantieji valdybos nariai (managing director) ir stebėtojų taryba.⁸⁷ Tuo tarpu bendrovei atstovauja visi valdybos nariai kartu, tačiau įstatuose gali būti numatyta, kad valdybos narys gali bendrovės vardu pasirašyti vienas, arba keli valdybos nariai kartu, arba tik kartu su prokuristu, toks kiekybinis atstovavimas turi būti įregistruotas bendrovių registre.⁸⁸

Vokietijoje, kur valdybos įgaliojimai *prima facie* yra kolektyviniai, bendrovės įstatuose numačius, kad atstovavimo teisę gali įgyvendinti vienas ar daugiau valdybos narių, tokia nuostata būtų laikoma išplečiančia, o ne ribojančia valdybos turimą atstovavimo teisę. Kadangi ji nereiškia apribojimo, Direktyvos 9 straipsnio 2 dalis jai netaikytina.⁸⁹

Prancūzijos akcinei bendrovei (Societe Anonyme – S.A.) šalies įstatymai numato galimybę pasirinkti bendrovės valdymo ir priežiūros organų struktūrą: 1) *Klasikinė (monistinė)* – kai bendrovėje sudaroma valdyba, kuriai vadovauja valdybos pirmininkas ir/ar generalinis direktorius, kuris užsiima kasdieniais bendrovės valdymo reikalais ir atstovauja bendrovei santykiuose su trečiaisiais asmenimis, tačiau tai gali būti ir tas pats asmuo; 2) *Vokiška (dualistinė)* – kai bendrovėje sudaroma ir valdyba, ir stebėtojų taryba.

---

⁸³ Ten pat, 44 str.

⁸⁴ Weissberg, Gaetjens, Ziegenfeuter & Associates, *Comparison of the most commonly used French and German corporations* <<http://www.wgzavocats.com/articles/comparison-french-germany.pdf>> [aplankyta 2008-03-06], p. 5.

⁸⁵ Aktiengesetz, EGRL 58/2003 (CELEX Nr: 303L0058) vgl. V v. 10.11.2006 I 2553, 78 str.

⁸⁶ Žr. išnašą 84: *Comparison of the most commonly used French and German corporations*, p. 10.

⁸⁷ Ten pat, p. 5.

⁸⁸ Ten pat, p.10.

⁸⁹ Žr. išnašą 33: Europos Sąjungos bendrovių teisė, p. 58.

Be visa ko bendrovėje yra ir visuotinis akcininkų susirinkimas.⁹⁰ Tokiu atveju teisėtas bendrovės atstovas (legal representative) santykiuose su trečiaisiais asmenimis, arba kitaip tariant bendrovės vardu sandorius su trečiaisiais asmenimis sudaro, bendrovės generalinis direktorius – Prezidentas (Societe Anonyme).⁹¹

Ribotos atsakomybės bendrovėje (Societe a responsable limitee – S.A.R.L.) renkami vienas arba keli generaliniai direktoriai ir kiekvienas bendrovės generalinis direktorius individualiai gali veikti bendrovės vardu.⁹²

Kadangi Prancūzijoje bendrovės prezidentas pagal įstatymus vienintelis turi atstovavimo teisę santykiuose su trečiosiomis šalimis. Tokiu atveju, bendrovės įstatų nuostata, kad atstovavimo teisę gali įgyvendinti tik prezidentas ir kitas valdybos narys kartu, reikštų įgaliojimų apribojimą. Todėl tokia nuostata patenka į Direktyvos 9 straipsnio 2 dalies taikymo sferą ir bendrovė santykiuose su trečiaisiais asmenimis negalėtų tokia nuostata remtis.⁹³

Bendrovės generaliniam direktoriui suteikiami plačiausi įgaliojimai veikti bendrovės vardu. Jie atstovauja bendrovei santykiuose su trečiaisiais asmenimis. Ir bendrovė bus įpareigota tokių generalinio direktoriaus veiksmų, kurie viršijo bendrovės veiklos tikslus, nebent įmanoma įrodyti, kad trečioji šalis žinojo, kad tokie generalinio direktoriaus veiksmai viršijo tokius tikslus, arba pagal aplinkybes aišku, kad negalėjo to nežinoti, vien tik faktas, kad bendrovės įstatai yra viešai paskelbti, nėra laikomas tokiu įrodymu.⁹⁴

Valdybos pirmininkas ar generalinis direktorius – Prezidentas, priklausomai nuo situacijos, atstovauja bendrovei santykiuose su trečiaisiais asmenimis. Tačiau įstatuose stebėtojų taryba gali būti įgaliota, tokias atstovavimo teises suteikti ir vienam ar keliems kitiems valdybos nariams, kurie tuomet bus laikomi vykdančiais direktoriais. Bendrovės įstatų nuostatos ribojančios bendrovės atstovavimo teises neįpareigoja trečiųjų asmenų.⁹⁵

5. Siūlomi Lietuvos teisės aktų nuostatų, susijusių su kiekybinio atstovavimo taisykle, pakeitimai

---

⁹⁰ Žr. išnašą 84: *Comparison of the most commonly used French and German corporations*, p. 5.

⁹¹ Ten pat, p. 10.

⁹² Ten pat.

⁹³ Žr. išnašą 33: *Europos Sąjungos bendrovių teisė*, p. 58.

⁹⁴ French Commercial Code (Act No. 2006-11 of 5 January 2006 Art. Official Journal of 6 January 2006) L225-56 str.

⁹⁵ Ten pat, L225-66 str.

Pagal šiuo metu Lietuvoje galiojančias teisės aktų normas, reglamentuojančias kiekybinio atstovavimo bendrovėje nustatymą, nepagrįstai ribojamas kiekybinio atstovavimo pritaikomumas, kadangi atstovavimo teisės gali būti suteikiamos tik siauram subjektų ratui ir kiekybinio atstovavimo taisyklės įgyvendinimas galimas tik tose bendrovėse, kuriose sudaromi keli valdymo organai. Kai bendrovėje veikia tik direktorius, kiekybinis atstovavimas – neįmanomas, nes Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 7 dalis numato, kad kiekybinio atstovavimo atveju, bendrovės vardu gali veikti tik bendrovės vadovas ir vienas ar keli valdybos nariai kartu. Be to Civiliniame kodekse ir Akcinių bendrovių įstatyme nurodytas skirtingas asmenų galinčiu atstovauti bendrovei pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę, sąrašas.⁹⁶ Todėl siekiant praplėsti kiekybinio atstovavimo taisyklę ir atsižvelgiant į kitų ES valstybių praktiką, siūlytina atlikti šiuos teisės aktų pakeitimus:

- 1) *Įstatyme numatyti alternatyvią bendrovių organų struktūrą:*
  - *Visuotinis akcininkų susirinkimas (dalyvių susirinkimas);*
  - *Stebėtojų taryba (priežiūros organas);*
  - *Valdyba (valdymo organas) arba bendrovės vadovas.*⁹⁷

T. y. numatyti, kad bendrovėje visuotinis akcininkų susirinkimas ir vienas valdymo organas – valdyba arba vadovas – būtų privalomi organai, o stebėtojų tarybos formavimas priklausytų nuo bendrovės pasirinkimo. Tokiu atveju bendrovės vadovas, kaip atskiras bendrovės valdymo organas nebūtų skiriamas, jei būtų sudaroma valdyba, o valdybos funkcija būtų atstovauti bendrovę ir įstatuose būtų nustatoma, kas iš valdybos narių turi parašo teisę. Taigi įstatymas sudarytų galimybę bendrovėse formuoti dvejopa struktūrą: visuotinis susirinkimas, stebėtojų taryba (neprivaloma) ir vadovas, kuri yra šiuo metu numatyta Akcinių bendrovių įstatyme; tačiau būtų sudarytų galimybė bendrovėms pasirinkti dar vieną alternatyvą – visuotinis susirinkimas, stebėtojų taryba (neprivaloma), valdyba.⁹⁸

Pažymėtina, kad ir Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniai įstatymai numato dvejopą valdymo ir priežiūros organų struktūrą:

„Vienpakopė struktūra – kai bendrovėje sudaroma tik valdyba ... . Ji formuojama iš taip vadinamųjų vykdančiųjų ... ir nevykdančiųjų ... valdybos narių. Atskiras organas,

---

⁹⁶ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.83 str. 2.d; Žr. išnašą 3: LR Akcinių bendrovių įstatymas, 19 str. 7 d.

⁹⁷ Žr. išnašą 76: *Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamoji analizė*, p. 3.

⁹⁸ Ten pat, p. 4.

atsakingas už bendrovės valdymo kontrolę, priežiūrą bendrovėje yra nesudaromas. ... Tokia valdybos struktūra egzistuoja Anglijos, Airijos teisinėse sistemose.“⁹⁹;

„Dvipakopė struktūra – kai bendrovėje sudaroma valdyba – valdymo organas, bei stebėtojų taryba – priežiūros organas. Tose valstybėse, kuriose tokia bendrovės organų struktūra yra privaloma, bendrovė turi turėti tiek valdymo, tiek ir priežiūros organą. ... Tokia organų struktūra privaloma Skandinavijos šalyse, Vokietijoje, Šveicarijoje, Austrijoje, Olandijoje. Šioje struktūroje nedaroma skirtumo valdyboje tarp vykdančiųjų ir nevykdančiųjų direktorių, kadangi „išorinių“ direktorių funkcijas šioje struktūroje atlieka bendrovės priežiūros organo nariai.“¹⁰⁰

Kitose Europos Sąjungos valstybėse (pvz., Prancūzijoje) leidžiama bendrovėms pasirinkti, kurią organų struktūrą formuoti bendrovėje – vienpakopę ar dvipakopę.

Lietuvos teisės aktais numatoma bendrovės organų valdymo struktūra faktiškai neatitinka nei vienpakopės, nei dvipakopės struktūros, kadangi savarankišku valdymo organu yra išskiriamas bendrovės vadovas. Ir tokiu būdu iš valdybos (valdymo organo) atimama kompetencijos teisė atstovauti bendrovei, todėl valdyba daugeliu atveju yra labiau bendrovės priežiūros ir kontrolės, o ne valdymo organas. Šis siūlomas pakeitimas dėl alternatyvios bendrovės organų struktūros užtikrintą galimybę verslininkams pasirinkti Europos Sąjungos valstybėse plačiai pritaikytą ir naudojamą bendrovės valdymo ir atstovavimo modelį.¹⁰¹

2) *Akcinių bendrovių įstatyme numatyti, kad valdyba, kaip bendrovės valdymo organas, turi atstovavimo teises.* Tokiu būdu, bendrovei pasirinkus organų struktūrą, kai bendrovėje būtų sudaromas vienintelis valdymo organas - valdyba, tai ji turėtų teisę atstovauti bendrovę ir sudaryti sandorius bendrovės vardu. Jei valdybos narių būtų daugiau nei vienas, valdyba iš savo narių galėtų paskirti pavyzdžiui vykdančiąjį valdybos narį, kuriam būtų suteikta teisė pasirašyti bendrovės vardu ir vienasmeniškai ją atstovauti. Kiti valdybos nariai galėtų atstovauti bendrovę pagal bendrovės įstatuose nustatytą taisyklę, pavyzdžiui: arba kiekvienas asmeniškai, arba, jei bendrovėje būtų nustatyta kiekybinio atstovavimo taisyklė, tik dviese kartu su kitu bendrovės valdybos nariu. Taip pat įstatuose galima numatyti, kad tam tikri sandoriai gali būti sudaromi ar sprendimai priimami tik valdybos, kaip kolegialaus valdymo organo, sprendimu. O jei bendrovėje nebūtų paskiriamas vykdančysis valdybos narys, bendrovės įstatuose galima būtų nustatyti, kad

---

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Ten pat.

valdybos nariai turi teisę atstovauti bendrovę kiekvienas, arba visi kartu, kaip kolegialus organas, arba pavyzdžiui po du, jei bendrovėje būtų nustatyta kiekybinio atstovavimo taisyklė.¹⁰²

Tokiu būdu valdyba bendrovėje būtų aktyvesnė ir efektyvesnė įgyvendinant valdymo funkcijas, jeigu jai būtų suteikiamos atstovavimo bendrovės vardu teisės. Pagal šiuo metu Lietuvoje galiojantį Akcinių bendrovių įstatymą valdyba daugiau atlieka kontrolės ir priežiūros organo funkcijas.

3) *Numatyti galimybę, kad kiekybinis atstovavimas būtų neabsoliutus*, t.y. Akcinių bendrovių įstatyme aiškiai įtvirtinant, kad kiekybinis atstovavimas gali būti absoliutus arba santykinis, priklausomai nuo to kokia kiekybinio atstovavimo taisyklė įtvirtinta bendrovės įstatuose ir įregistruota juridinių asmenų registre. Įtvirtinus galimybę bendrovėje nustatyti santykinį kiekybinį atstovavimą, padidėtų kiekybinio atstovavimo taisyklės pritaikomumas bendrovėse.¹⁰³

4) *Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtinti papildomas įmanomas kiekybinio atstovavimo taisykles*. t.y. kad bendrovės vardu gali veikti: keli valdymo organų nariai kartu (du valdybos nariai); valdymo organo narys ir kito organo narys kartu (stebėtojų tarybos narys ir valdybos narys); valdymo organo narys ir atstovas kartu (pvz., valdybos narys ir prokuristas, tačiau su sąlyga, kad kiekybinis atstovavimas būtų neabsoliutus, nes prokuristui tam tikri įgaliojimai negali būti suteikti¹⁰⁴); valdymo organo narys ir dalyvis kartu (pvz., valdybos narys ir akcininkas).¹⁰⁵

Tokiu būdu būtų panaikinami neatitikimai tarp Civilinio kodekso ir Akcinių bendrovių įstatymo, kuriais bendrovėms apribojama galimybė taikyti ir įgyvendinti Civiliniame kodekse numatytas kiekybinio atstovavimo taisyklių alternatyvas.

---

¹⁰² Ten pat, p. 5.

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ Žr. išnašą 1: LR Civilinis kodeksas, 2.179 str.

¹⁰⁵ Žr. išnašą 76: *Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamoji analizė*, p. 5.

6. Išvados

Kiekybinio atstovavimo taisyklė yra aktuali visiems privatiems juridiniams asmenims ir nuo to, kaip ši taisyklė bus taikoma, tiesiogiai priklauso privačių juridinių asmenų sudarytų sandorių galiojimas, juridinių asmenų akcininkų ir kitų sąžiningų trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga.

CK 2.83 straipsnio 1 dalyje ir CK 1.82 straipsnio 1 dalyje numatytos bendrosios taisyklės, ribojančios *ultra vires* doktrinos taikymą privačių juridinių asmenų sudarytiems sandoriams ir CK 2.83 straipsnio 2 dalis turi būti taikoma kaip išimtis iš šių bendrųjų taisyklių. Taigi, CK 2.83 straipsnio 2 dalis turi būti suprantama, kaip norma, numatanti, kad sandoriai, sudaryti pažeidus tinkamai nustatytą ir išviešintą kiekybinio atstovavimo taisyklę, privačiam juridiniam asmeniui prievolių nesukuria.

Pagal Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymą bendrovei pagal kiekybinio atstovavimo taisyklę gali atstovauti tik bendrovės vadovas ir vienas arba keli valdybos nariai.

Juridinių asmenų įstatuose nustatyti ir Juridinių asmenų registre išviešinti galima tik absoliutų kiekybinį atstovavimą. Tokia nuostata bendrovėms akivaizdžiai apriboja kiekybinio atstovavimo taisyklės pritaikymo galimybes, todėl ji kritikuotina. Tačiau CK 2.83 straipsnio 2 dalies taikymo prasme kiekybinio atstovavimo taisykle turi būti absoliuti, nes to reikalauja Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB 9 straipsnio 3 punktas.

Absoliutaus kiekybinio atstovavimo taisyklė taikoma visiems privačiųjų juridinių asmenų sudaromiems sandoriams. Ribotos kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo ribas privačiųjų juridinių asmenų akcininkai gali nustatyti patys. Be to absoliutaus kiekybinio atstovavimo ribos gali būti išplėtos ir apimti kitus, į išorinę valdymo organų kompetenciją patenkančius, bendrovės vardu atliekamus veiksmus. Tačiau, kiekybinio atstovavimo taisyklė, įtvirtinta privataus juridinio asmens įstatuose, jokiais budais negali riboti imperatyvių įstatymo normų bendrovės vadovui suteiktos vienvaldiškos kompetencijos.

Kiekybinio atstovavimo taisyklė galioja tik tuomet, kai ji numatyta juridinio asmens steigimo dokumentuose, nurodyta juridinių asmenų registre ir tinkamai išviešinta juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka. Kitais budais kiekybinio atstovavimo nustatyti negalima.

Siekiant praplėsti kiekybinio atstovavimo taisyklės praktinio pritaikymo galimybes, būtina atlikti šiuo metu Lietuvoje galiojančių teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių kiekybinį atstovavimą bendrovėse, pakeitimus.

7. Summary

Joint representation is pretty new legal institute in the legal system of the Republic of Lithuania. The rule of joint representation is regulated from the moment Civil Code of the Republic of Lithuania came into effect, and possibility to use that rule in practice emerged from the beginning of the activity of Legal Persons Register.

The rule of joint representation is relevant to all private legal persons. The validity of the contracts made by private legal persons and protection of the rights and legal expectations of third parties depend on the proper regulation of that rule and its suitable use in practice. The rule of joint representation is directly connected to the doctrine of *ultra vires*. Therefore, the problems of the regulation of the rule of joint representation and its practical use in the Lithuanian laws on companies are analyzed in the present work.

The regulation of the rule of joint representation in Civil code and Law on Companies of the Republic of Lithuania is quite narrow. Therefore the purposes of the present work are: to ascertain how the rule of joint representation should be explained; and generally what does the rule mean, that in case when joint representation is properly determined and made public, such a provision is not applied: that contracts concluded outside the competence of the managing body of the private legal person, obliges the legal person. By the way, it is important to understand the legal consequences of the use of the rule of joint representation.

A comparative analysis of the regulation of the joint representation rule between other member states of the European Union is made in the present work. There to suggestions are made on what changes could be made in the legal provisions of the Republic of Lithuania regulating the rule of joint representation, in such way making them more adjusted to the used practice in other European Union member states.

In this work it is confined to the analysis of the determination, practical application and regulation problems of the rule of joint representation for the public limited liability companies and private limited liability companies of the Republic of Lithuania and other member states of the European Union.

General rules limiting the application of the doctrine of *ultra vires* for the contracts concluded by the private legal persons are determined in the section 1 of the article 2.83 and in section 1 of the article 1.82 of the civil code. And section 2 of the article 2.83 of the civil code should be applied as an exception from these general rules. Therefore section 2 of the article 2.83 of the civil code should be understood as a norm indicating that contracts

made infringing the rule of joint representation that is properly determined and made public, do not create any liabilities to the private legal person.

Under the Law on Companies of the Republic of Lithuania company may be represented under the rule of joint representation only by the head of the company and one or several members of the board together.

Only absolute joint representation may be determined in the articles of incorporation of the legal person and made public in the legal persons register. Such a provision obviously is limiting the possibilities to use the rule of joint representation by private legal persons in practice, therefore it is criticized. Though, the rule of joint representation must be absolute in the sense of section 2 of the article 2.83 of the civil code, because the same is required by section 3 of the article 9 of the First Directive of the Council 68/151/ EEC.

Consequently, absolute rule of joint representation is applied to all contracts made by private legal persons. By the limited rule of joint representation shareholders of the private legal persons determine the limits of such rule's application themselves. By the way the limits of the absolute joint representation may be expanded and include other activities that fall within the external competence of the managing bodies and that are made in the name of the private legal persons. But the rule of joint representation, that is determined in the articles of incorporation of the legal person, by any means can not limit the autocratic competence of the head of the company that are rendered by the imperative provisions of the laws.

The rule of joint representation is valid only then when it is determined in the articles of incorporation of the private legal person, identified in the legal persons register, and properly made public in the order determined by the regulation of the legal persons register. There are no other means to properly determine the rule of joint representation.

In order to extend the possibilities of the practical application of the rule of joint representation, changes must be made to the provisions regulating the rule of joint representation of the legal act that are applicable in the Republic of Lithuania at the present time.

8. Literatūros sąrašas

1. Mikelėnas Valentinas ir kiti. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002.
2. Edwards Wanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vert. Audrius Paksas. Vilnius: Eugrimas, 2002.
3. Bourne Nicholas. Company law. Second Edition. London: Cavendish Publishing limited, 1995.
4. LR Civilinis kodeksas. Žin. 2000, Nr. 74-2262.
5. LR Civilinio proceso kodeksas. Žin. 2002, Nr. 36-1340.
6. LR Akcinių bendrovių įstatymas. Žin. 2000, Nr. 64-1914.
7. Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo. LR Vyriausybės nutarimas. Žin. 2003, Nr. 107-4810.
8. Dėl Juridinių asmenų registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo. LR Teisingumo ministro įsakymas. Žin. 2003, Nr. 121-5497.
9. Dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemonės visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB. Oficialusis leidinys L 065. 14/03/1968. p. 0008 – 0012.
10. Aktiengesetz. EGRL 58/2003 (CELEX Nr: 303L0058) vgl. V v. 10.11.2006 I 2553.
11. French Commercial Code. Act No. 2006-11 of 5 January 2006 Art. Official Journal of 6 January 2006.
12. Dauskurdas Vaidotas. „Dvi galvos – geriau nei viena. Kiekybinio atstovavimo privalumai ir trukumai“. Juristas. 2004, Nr. 3.
13. Smaliukas Andrius ir Goldammer Yvonne. „Kiekybinio atstovavimo taisyklės taikymo problemos“. Justitia. 2007, Nr. 3 (65).
14. Advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“. Memorandumas dėl juridinių asmenų registro veiklos. 2003-12-30. <<http://www.lawin.lt/lt/docs/download/1122.php>> [aplankyta 2008-03-11].
15. Advokatų kontora „Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“. Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamoji analizė. II dalis. Pasiūlymai galiojantiems Lietuvos Respublikos teisės aktams, reglamentuojantiems ribotos atsakomybės bendrovių veiklą. Vilnius:

2005.

<<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/umj-mokslinis%20darbas%20ii%20dalis%2051208.doc>> [aplankyta 2008-03-10].

16. Weissberg, Gaetjens, Ziegenfeuter & Associates. Comparison of the most commonly used French and German corporations <<http://www.wgzavocats.com/articles/comparison-french-germany.pdf>> [aplankyta 2008-03-06].
17. UAB „Vasmangas“ p. UAB „Valdo leidykla“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2006, Nr. 3K-3-567.
18. UAB „Coris Vilnius“ p. Mindaugą Masedunskį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005, Nr. 3K-3-230.
19. Kauno miesto savivaldybės taryba p. Žydrūną Andriukaitį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2005, Nr. 3K-3-373.
20. UAB „Penki kontinentai“, UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos“, UAB „Šiaulių titanas“ p. UAB „Kriptonika“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2006, Nr. 3K-3-564.
21. Laidų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“ p. UAB „Birių krovinių terminalas“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2008, Nr. 3K-3-73.
22. Europos teisingumo teismo byla: Case 32/74. Friedrich Haaga GmbH (1974) ECR 1201.